natuurpunt

VERKIEZINGEN 2018

Klimaatstad Kortrijk

toekomstvisie & aanbevelingen

1 Voorwoord

Beste lezer,

Natuurpunt Kortrijk wil met de nota 'Klimaatstad Kortrijk' een stevige aanzet geven voor uw partijprogramma en het beleidsakkoord van 2018-2024. Een stad waar de duurzaamheidgedachte op alle beleidsdomeinen primeert, is een stad met een toekomst. Daar willen wij ons vanuit Natuurpunt Kortrijk samen met de toekomstige beleidsploeg voor inzetten.

Voor NP K is de klimaatverandering met zijn talrijke negatieve effecten op diverse vlakken een zorg die met velen gedeeld wordt en waarvoor adaptatie- en mitigatiemaatregelen urgent zijn. Ook de dramatische terugval van de biodiversiteit in de stad en het buitengebied en het gebrek aan robuuste natuurgebieden met natuurlijke verbindende structuren baren ons zorgen.
De open ruimte verdwijnt zienderogen terwijl er een bewustzijn is dat een riante groenvoorziening voor een bruisend leven en welzijn zorgt. Het is begrijpelijk dat we de bescherming van alle open ruimte voorop stellen.
Om een krachtdadig klimaat- en natuurbeleid te voeren en het status-quo te doorbreken, dient de stad bijkomend personeel en financiële middelen te voorzien. We hebben nood aan een toekomstvisie, een gedurfd actieplan en een strikte timing van uitvoering.
Het lijkt ons een evidente keuze om hiermee rekening te houden bij de opmaak van uw partijprogramma want dat leidt tot belangrijke winsten voor elke inwoner van Kortrijk en de deelgemeenten. Een goede samenwerking met het middenveld is hierbij van groot belang. Daarom heeft NP K voorliggende nota opgemaakt. Hierin reiken we voorstellen aan die tegemoet komen aan de vraag om verandering.

Lies Vandemaele
Voorzitster Natuurpunt Kortrijk
09 07 2017

Natuurpunt Kortrijk/ Beleid Maandagveld 5 8500 Kortrijk 056-20 05 10
beleid@natuurpuntkortrijk.be www. natuurpuntkortrijk.be

2 Inhoud

1 Voorwoord 2
2 Inhoud 3
3 Samenvatting nota Klimaatstad Kortrijk 4
4 Klimaatstad Kortrijk 7
4.1 Natuur maakt onze stad klimaat robuust 8
4.1.1 De Leievallei, de vaart Bossuit- Kortrijk, de Markebeek en de Heulebeek als groen- blauwe hoofdassen 8
4.1.2 Beekvalleien als component van een groen- blauw netwerk 9
4.2 Onze Kortrijkse natuur in verdrukking 9
4.2.1 Meer natuur voor iedereen in de stad en de dorpen: hoe? 10
4.2.2 We hebben meer bos nodig in Kortrijk 12
4.2.3 Soorten om trots op te zijn 13
5 Nieuwe productieve vormen van landbouw geven zuurstof aan mens en natuur 13
5.1 Kortrijk blijft inzetten op de “h”eerlijke gezondheid van zijn burgers en de planeet 14
6 Open ruimte creëert kansen voor klimaatadaptatie en biodiversiteit 15
7 De stad hanteert het principe: Stappen- Trappen- Openbaar vervoer- Personenwagens 16
8 Kortrijk kiest voor een duurzame economie 17
9 Een regio- energiestrategie 18
10 Burgerparticipatie als wezenlijk kenmerk van een kwaliteitsvol beleid 19
11 Natuurpunt Kortrijk 20
12 Bijlagen 21
13 Verwijzingen 30
14 Literatuur 32

Natuurpunt Kortrijk/ Beleid Maandagveld 5 8500 Kortrijk 056-20 05 10
beleid@natuurpuntkortrijk.be www. natuurpuntkortrijk.be

3 Samenvatting nota 'Klimaatstad Kortrijk' Toekomstvisie en aanbevelingen van Natuurpunt Kortrijk

Al onze handelingen, onze manier van leven, werken op elkaar in en hebben een invloed op klimaat, natuur en biodiversiteit.

Voor Natuurpunt Kortrijk is de klimaatverandering samen met het verlies aan biodiversiteit een zorg die met velen gedeeld wordt.

Het te voeren stadsbeleid kenmerkt zich door het ontwikkelen van een breed gedragen, geïntegreerde visie in de diverse beleidsdomeinen. Deze visie leidt tot het scheppen van voorwaarden waarbinnen engagement bij alle actoren omgezet wordt in acties.
Wij stellen o.a. voor dat de stad een tweede klimaatcongres houdt waaruit een klimaatatelier met specifieke opdrachten groeit.

Open ruimte creëert kansen voor klimaatadaptatie en biodiversiteit

- Natuur buiten de natuurgebieden.
  Om het verlies aan biodiversiteit te stoppen volstaat het niet om enkel in natuurgebieden de biodiversiteit te beschermen want onze natuurgebieden beslaan slechts een klein deel van de oppervlakte. Inspanningen dienen zich eveneens te richten op het (semi)urbane gebied en het landbouwgebied. Natuur maakt onze stad klimaatrobuuster, het versterkt de biodiversiteit en optimaliseert de ecosysteemdiensten.
  Er wordt onderzocht hoe de groennormen kunnen gehaald worden en een actieplan met timing en budget wordt opgesteld.
  De geschrapte woonuitbreidingsgebieden zijn een opportuniteit om de groennormen te halen en zo de kwaliteit van onze leefomgeving gevoelig te verbeteren.

Natuurpunt Kortrijk/ Beleid Maandagveld 5 8500 Kortrijk 056-20 05 10
beleid@natuurpuntkortrijk.be www. natuurpuntkortrijk.be

- ‘Groene werven’.
  Natuur maakt de stad aantrekkelijker, zelfs economisch. Van alle centrumsteden zijn we echter, met 4% natuur het zwakke broertje.
  Om het tij te keren stellen we voor om werk te maken van niet uitgevoerde ‘groene werven’ aangeduid in het bindend gedeelte van het Ruimtelijk Structuurplan Kortrijk. Alle natuur- en parkgebieden worden effectief gerealiseerd zoals voorzien op het gewestplan.

- We hebben meer bos nodig in Kortrijk.
  Bossen zorgen voor geestelijk en fysiek welzijn, werken afkoelend, zorgen voor waterinfiltratie, voor lokale houtproductie, staan in voor CO_2 opslag en zijn luchtzuiverend. Hier hinken we achterop. De stad kan zich actief inzetten om het stadsrandbos ‘de Preshoek’ helemaal te realiseren en dient de opportuniteiten te benutten om bos bij de kernen te brengen.

Rol van voedselproducent, voedselverwerker en consument vormt de basis van een stedelijke voedselstrategie

- De keuze voor natuurvriendelijke landbouw.
  Nieuwe productieve vormen van landbouw geven zuurstof aan mens en natuur. Veel van de oude akker- en weilanden die rijk aan fauna en flora waren, zijn verdwenen. Oorzaak is de voortgaande intensivering van de landbouw met steeds grotere bedrijven, overvloedig gebruik van pesticiden en een mestoverschot dat veel te groot is. Het streven naar een andere soort van leefbare landbouw is voor de natuur en voor de mens, inclusief de landbouwer, meer dan nodig.

- Van producent tot consument: kortere en eerlijke keten.
  Door de klimaatverandering, de bevolkingsgroei, de honger, vooral in de derde wereldlanden, de verspilling, de prijsvorming, de voedselkilometers, de epidemie van zwaarlijvigheid in het westen, de macht van de supermarktketens, de productiemethoden... wordt de ontwikkeling van een nieuwe stedelijke voedselstrategie actueel.

Natuurpunt Kortrijk/ Beleid Maandagveld 5 8500 Kortrijk 056-20 05 10
beleid@natuurpuntkortrijk.be www. natuurpuntkortrijk.be

Duurzame stadsontwikkeling

- De stad hanteert het principe: Stappen- Trappen- Openbaar vervoer- Personenwagens.
  Het verkeer is dé achillespees van het huidig klimaatbeleid. Er wordt zelfs een toename voorzien voor de komende decennia bij ongewijzigd beleid. Hier is een trendbreuk nodig en die zal er niet vanzelf komen; een sturend beleid van de stad is onmisbaar.

- Kortrijk kiest voor een duurzame economie.
  De economie heeft ons veel welvaart gebracht ten koste van het habitat van de mens. Alhoewel het paradigma van de neo - kapitalistische liberale economie nog niet doorbroken is kunnen heel wat initiatieven op stedelijk niveau ontwikkeld worden.

- Een regio- energiestrategie.
  Een energietransitie komt op ons af. We hebben de kernuitstap in 2025 en een energie- en klimaatplan voor 2030 dat ons land in 2018 moet indienen bij de Europese commissie. Onze regio dient zijn eigen energiestrategie te realiseren.

- Van inspraak naar een volwaardige participatie.
  Burgers en bestuur werken samen om maatschappelijke problemen aan te pakken en spelen in op wat in de samenleving aan initiatief groeit. Van inspraak naar participatie bottom up en de stad is facilitator.

Natuurpunt Kortrijk/ Beleid Maandagveld 5 8500 Kortrijk 056-20 05 10
beleid@natuurpuntkortrijk.be www. natuurpuntkortrijk.be

4 Klimaatstad Kortrijk Toekomstvisie en aanbevelingen van Natuurpunt Kortrijk

Klimaatverandering doet onze welvaartsstaat wankelen, zie in bijlage 1 diagram van Rockström.
Wij lopen het risico om de sociale en economische belangen te ondermijnen door een gebrek aan besef dat we volledig afhankelijk zijn van ons ecologisch systeem. O.a. klimaatverandering dreigt de basis van onze welvaartstaat onderuit te halen. Het is van cruciaal belang dat de overheid, de bedrijfswereld, de burgers, het maatschappelijk middenveld en kennisinstellingen zich samen hier volop voor inzetten. Klimaatadaptatie kan niet zonder klimaatmitigatie.

Kortrijk organiseert een tweede klimaatcongres dat leidt naar de oprichting van een klimaatatelier.
- Het klimaatatelier wordt op basis van gelijkwaardigheid samengesteld uit afgevaardigden van de wijken, het bedrijfsleven, de kennisinstellingen, het middenveld en de overheid, o.a. intercommunales. Een klimaatspecialist zit de vergadering voor.
- Het klimaatatelier inventariseert en bundelt alle klimaatinitiatieven, ideeën en acties worden uitgewerkt. Er wordt een stimulerend en enthousiasmerend communicatietraject en actieplan uitgezet rond voeding/landbouw, wonen en (ver) bouwen en mobiliteit. Deze drie sectoren samen zijn immers verantwoordelijk voor 80 à 90% van de Co_2 uitstoot. Gedragsverandering is het sleutelwoord. Effectieve strategieën om gedragsverandering te bewerkstelligen dienen een mix van complementaire instrumenten voor de dag te halen zoals het **Britse DEFRA 4E model: de 4 E's.**
De stad geeft het voorbeeld, ontmoedigt of moedigt aan, schept voorwaarden waardoor een klimaatvriendelijk gedrag mogelijk wordt en creëert engagement bij alle actoren, zie bijlage 2

Natuurpunt Kortrijk/ Beleid Maandagveld 5 8500 Kortrijk 056-20 05 10
beleid@natuurpuntkortrijk.be www. natuurpuntkortrijk.be

4. 1 Natuur maakt onze stad klimaat robuust

Klimaatverandering is een van dé grote uitdagingen waarmee we de komende decennia te kampen hebben. Onze stad zal zich moeten aanpassen aan veranderende weerfenomenen zoals extremere regenbuien, hittegolven en langere periodes van droogte. Samenwerken met natuur is de meest effectieve en de goedkoopste oplossing om ons aan te passen. Door bv. het platteland groen- blauw te dooraderen tot in het hart van dorpen en steden, vangen we overtollig water op en bieden we verkoeling.
De Vlaamse overheid roept - in het Witboek Beleidsplan Ruimte – steden en gemeenten op om actief werk te maken van deze groen-blauwe verbindingen. Bovendien bieden deze natuurlijke oplossingen kansen op vlak van leefmilieu, gezondheid, recreatie, biodiversiteit en economie (Onderzoeksrapporten naar economische waarde van natuur [1]).

4.1.1 De Leievallei, de vaart Bossuit- Kortrijk, de Markebeek en de Heulebeek als groen- blauwe hoofdassen

- De stad maakt in nauw overleg met Natuurpunt, een kaart op van de gewenste groen- blauwe dooradering en formuleert hoe de verweving en verbindingen er concreet kunnen uitzien op het terrein. Om deze kaart te realiseren wordt een actieplan met prioriteiten, timing en budget voorzien. Er komt een jaarlijkse evaluatie en update. (GRSK)
- De valleien van de Leie, Heulebeek en Markebeek worden maximaal opengehouden voor natuur/biodiversiteit, recreatie en extensieve landbouw.
- De stad steunt actief het Rivierherstel Leie.

4.2.2 Beekvalleien als component van een groen- blauw netwerk

- De stad zet in op het verbeteren van de **waterkwaliteit**, een ecologisch oeverbeheer, behoud van overstromingsgebieden, behoud en herstel van de natuurlijke beekstructuren en behoedzame recreatieve ontsluiting in het stedelijk weefsel.
- Kortrijk **realiseert** de natte ecologische structuur en voert de bindende bepalingen vastgelegd in het Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan Kortrijk uit. Een aangepast landgebruik, met een vergoeding voor de landbouwer, is hierin essentieel.
- De stad voert versneld het zoneringplan uit in de prioritaire gebieden (nieuw zoneringplan goedgekeurd op 12/2016).
- De stad en (landbouw-) bedrijven zorgen voor wateropslag die kan worden aangesproken tijdens droge perioden, hevige neerslag wordt zoveel als mogelijk gebufferd met vertraagde afvoer.

4.2 Onze Kortrijkse natuur in verdrukking

Natuur is al lang geen vervangbaar decor meer. Het maakt onze stad klimaatrobuuster, het versterkt de biodiversiteit en optimaliseert de ecosysteemdiensten. De stad wordt er aantrekkelijker door, ook economisch. Daarover is men het eens[2], toch worden er veel te snel andere prioriteiten gesteld waardoor een visionair beleid rond natuurherstel, vooral in het buitengebied, al decennia lang uitblijft.
Van alle centrumsteden zijn we, wat natuur betreft, het zwakke broertje: slechts 4% van de stedelijke oppervlakte is natuur, dat is extreem laag, zie bijlage 3.

In het landbouwgebied voltrekt zich een drama waarvan het einde nog niet in zicht is. Sinds 1960 is driekwart van de broedvogels in het landbouwgebied verdwenen, terwijl sinds de jaren ‘80 op veel plekken de hoeveelheid insecten met 80 tot 90 procent is afgenomen. Het kan niet zijn dat natuur– en milieubescherming stoppen aan de grenzen van ons stedelijk gebied. De aanleg van bossen, bloemrijke– en natte graslanden is absoluut noodzakelijk.
Er is wetenschappelijk bewijs dat er een positief en oorzakelijk verband bestaat tussen biodiversiteit enerzijds en het functioneren van ecosystemen en het leveren van diensten van ecosystemen anderzijds [3].

4.2.1 Meer natuur voor iedereen in de stad en de dorpen: hoe?

- Er wordt onderzocht hoe de groennormen kunnen gehaald worden en een actieplan met timing van uitvoering wordt opgesteld. De piste om hiervoor oude panden af te breken kan onderzocht worden [4].

  Afstandscriteria en oppervlakte voor verschillende functiegebieden:

Functieniveau	Maximum afstand	Minimumareaal
Woongroen	< 150 m	
Buurtgroen	< 400 m	> 1 ha
Wijkgroen	< 800 m	> 10 ha (park: > 5 ha)
Stadsdeelgroen	< 1.600 m	> 30 ha (park: > 10 ha)
Stadsgroen	< 3.200 m	> 60 ha
Stadsgroen (stadsbos)	< 5.000 m	> 200 ha

Uit MIRA S 2000

- Geschrapte woonuitbreidingsgebieden worden herbestemd in functie van ecologisch parkgebied en bos.
- Het park Nolf, de schooltuin Het Fort en de Munttuin (Vetex) worden heringericht en opengesteld.
- De stad voorziet nabij elke wijk **speelnatuur** waar kinderen vrij kunnen spelen en kampen bouwen

De stad beschermt natuurwaarden ook buiten de natuurgebieden

- De stad neemt het spoorwegbermbeheer voor zijn rekening en zet in op ecologisch bermbeheer van snelwegen. Er wordt een ecologisch bermbeheer toegepast in het landelijk gebied (zonder klepelen en opzuigen)
- Promoot natuurlijke tuinen in samenwerking met Natuurpunt en creëert zo nieuwe natuur in de stad[5].
- De stad brengt in kaart en ontwikkelt kleine landschapselementen zoals wegbermen, sloten en grachtenstelsels, akkerranden, hagen en bomenrijen, kleine bosjes en poelen ter bevordering van de biodiversiteit in het buitengebied. (GRSK bindend gedeelte: Verder uitwerken van het ecologisch netwerk in het buitengebied.)
- De premie voor de aanleg en onderhoud van kleine landschapelementen (KLE's) wordt opgetrokken naar een waardig loon.
- Alle bestaande groenparken van de stad, straatgroen en plantsoenen evolueren mits een sterke communicatie, planmatig naar ecologisch ingerichte- en beheerde gebieden met educatieve en recreatieve doelstellingen.
- De stad stelt een bomenplan op, zie bijlage 5 en in samenwerking met de provincie worden landschapsbedrijfsplannen opgemaakt.
- In samenwerking met Natuurpunt komt er een vernieuwd biodiversiteitcharter.
- Voor zowel de aankoop, inrichting, ontsluiting, als het beheer van natuurgebieden door Natuurpunt voorziet de stad subsidies (Natuurbank) [6].

Kortrijk kent heel wat onafgewerkte of niet uitgevoerde 'groene werven'

- Bijna alle groene bindende bepalingen uit het Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan Kortrijk kregen nog geen uitvoering! zie bijlage 4.
- Alle natuur- en parkgebieden worden effectief gerealiseerd zoals voorzien op het gewestplan.
- De stad steunt actief het 'Rivierherstel Leie' en de realisatie van het stadsrandbos 'de Preshoek'.
- Dichte en hoogwaardige groenschermen rond bedrijven, opgelegd in stedenbouwkundige verordeningen, vroeger en nu, worden aangeplant met autochtoon plantmateriaal.
- Het Stadsgroen Ghellinck, de Kruiskouter- Leiemeersen in Bissegem en het stadsgroen Venning worden als stadsnatuurprojecten verder uitgebouwd.
- Het landschapsplan voor het stadsgroen Marionetten wordt versneld helemaal uitgevoerd.
- De R36 wordt verder afgewerkt als stedelijke boulevard, vooral aan de spoorweg ontbreekt robuust hoogstammig groen.
- Het groen netwerk Noord (Snoer van smaragd) wordt gerealiseerd. (verbinding Warande, Ghellinck en Astridpark)

4.2.2 We hebben meer bos nodig in Kortrijk

Meer bos zorgt voor geestelijk en fysiek welzijn, voor lokale houtproductie (hernieuwbare grondstof timmer – en brandhout), is luchtzuiverend, zorgt voor waterinfiltratie, werkt afkoelend en staat in voor CO_2 opslag. Ook hier doet Kortrijk het bijzonder slecht, zie bos oppervl. / gemeente. De stad onderneemt acties om de historische fouten recht te zetten.

- De stad steunt actief de volledige realisatie van het stadsrandbos 'de Preshoek'.
- Geschrapte woonuitbreidingsgebieden bieden een oplossing om bossen bij de deelgemeenten te brengen.
- De stad koopt en bebost het parkgebied de Sjouwer waardoor de ruimte tussen de snelwegen E17 en de E403, dicht bij de kern van Aalbeke, van natuur voorzien wordt.
- In samenwerking met Natuurpunt levert de stad inspanningen om de oude bestaande boskernen uit te breiden (Bellegembos, Argendaalbos, Kooigembos en Heulebos). Voor Bellegembos en omgeving wordt een landschapsplan opgemaakt. (Bijlage 4. GRSK bindend deel: RUP's en verordeningen)
- Bossen worden met een mantel & zoom uitgebreid en aansluitend worden kleine landschapselementen aangebracht. Hiervoor dienen landschapsplannen opgemaakt.(Bijlage 4. GRSK bindend deel: studies)

Bosoppervlakte per gemeente (2001, 2008 en 2011)

NIS-code	Gemeente	Gewest	Bosoppervlakte in 2001 (ha)	Bosoppervlakte in 2008 (ha)	Bosoppervlakte in 2011 (ha)	Percentage bos t.o.v. de totale oppervlakte in 2011
34022	Kortrijk	Vlaams Gewest	128	160	174	2%

Copyright © 2010 Belgian Federal Government

Natuurpunt Kortrijk/ Beleid Maandagveld 5 8500 Kortrijk 056-20 05 10
beleid@natuurpuntkortrijk.be www. natuurpuntkortrijk.be

4.2.3 Soorten om trots op te zijn

Soorten helpen een maatschappelijk draagvlak op te bouwen voor natuur want velen voelen zich perfect thuis in een menselijke omgeving, wat veel kansen biedt voor meer natuur dichtbij. De meeste soorten zorgen voor veel plezier.

- De stad betrekt, samen met Natuurpunt, burgers bij de bescherming van soorten o.a. door publiekscampagnes en schenkt aandacht aan 'moeilijkere' soorten zoals vos, marter, vleermuizen.

- De grauwe gors wordt de doelsoort voor het buitengebied [7].

5 Nieuwe productieve vormen van landbouw geven zuurstof aan mens en natuur [8]

De akkers en weilanden ooit vol van een rijke fauna en flora zijn verdwenen en in Nederland heeft men de term landschapspijn uitgevonden voor het gevoel dat veel mensen hebben bij het steeds monotoner en stiller wordende landschap. Oorzaak is de voortgaande intensivering van de landbouw met steeds grotere bedrijven, overvloedig gebruik van pesticiden en een mestoverschot dat veel te groot is, zie bijlage 1 diagram van Rockström.

- Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen voorziet en faciliteert de stad kansen voor landbouwers die op een duurzame manier dichtbij voeding willen produceren en die van landbouwgrond een gedeelde en multifunctionele ruimte willen maken.

- Goede gronden worden gebruikt door landbouwers die ofwel de ecologische teeltwijze toepassen, ofwel een vrij hoge productiviteit halen, maar de milieubelasting weten te beperken door een zeer zorgvuldig gebruik van meststoffen en pesticiden: de zogenaamde geïntegreerd landbouw.

- Op minder goede gronden, maar waar wel kansen zijn voor natuurontwikkeling, wordt gestreefd naar een zeer hoge ecologische kwaliteit: de eigenlijke landbouwproductie is niet prioritair en het inkomen van de boer wordt losgekoppeld

van de opbrengst. De boer is dus naast voedselproducent ook natuurbeheerder. De landbouwer dient hiervoor vergoed te worden: 'Publiek geld voor publieke diensten'.

- Het economisch potentieel van het platteland wordt versterkt door het aanplanten van houtkanten. De opbrengst van de geoogste houtsnippers wordt in eigen regio geïnvesteerd en is zo een nieuwe bron van inkomsten voor landbouwers. Het beheer van de houtkanten zorgt bovendien voor een mooi en onderhouden biodivers landschap, wat bijdraagt aan de charme van ons 'platte land' .

- De stad promoot en activeert erosiebestrijdingsplannen voor het Schelde- Leie interfluvium (GRSK: ambitie 7).

5.1 Kortrijk blijft inzetten op de 'h'eerlijke gezondheid van zijn burgers en de planeet

Door de klimaatverandering, de bevolkingsgroei, de honger -vooral in de derde wereldlanden- de verspilling, de prijsvorming, de voedselkilometers, de epidemie van zwaarlijvigheid in het westen, de macht van de supermarktketens, de productiemethoden... wordt de ontwikkeling van een nieuwe stedelijke voedselstrategie actueel.

- Alle scholen, crèches en personeelsrestaurants worden aangemoedigd om op donderdag een vegetarische/fair- trade schotel voor te zetten. De stad hanteert het Britse DEFRA 4 model.
- Er komt een aanmoedigingspremie voor de vestiging van fair- trade restaurants.
- Kortrijk informeert de inwoners wat de impact van het vleesverbruik is.
- Als veggie- en fair- trade stad werkt het bestuur, samen met verschillende actoren, verder initiatieven uit [9].
- Initiatieven tegen voedselverspilling worden ontwikkeld.
- Vrij veel moestuinen zien van onderuit het daglicht. Ze verdienen op een ernstige manier financieel en logistiek ondersteund te worden door de stad.

Natuurpunt Kortrijk/ Beleid Maandagveld 5 8500 Kortrijk 056-20 05 10
beleid@natuurpuntkortrijk.be www. natuurpuntkortrijk.be

6 Open ruimte creëert kansen voor klimaatadaptatie en biodiversiteit

Om klimaat- en biodiversiteit doelstellingen te halen is het herstel van de open ruimte een belangrijke uitdaging voor het buitengebied maar ook voor het stedelijk gebied. Alle open ruimte wordt versneld beschermd: betonstop tegen 2025.
en we gaan van duurzaam bouwen naar duurzame stedenbouw via RUP en of omgevingvergunningen [10].

- Kernversterking vormt de basis voor een duurzame ruimtelijke ordening, zie bijlage 6: 'Recepten voor Kernversterking' (BBL): inhoud.
- Bij elk ruimtelijk project wordt nagegaan hoe natuur en techniek als klimaatbuffer ingeschakeld kunnen worden. Zie 'Ruimtelijke Strategieën voor een Klimaatbestendig Vlaanderen' van I. Coninx en a. (fragment in bijlag 7).
- Verouderde gebouwen en terreinen worden herontwikkeld, er wordt verdicht door te stapelen of ondergronds te bouwen, verschillende functies worden op één plaats samengebracht, bv wonen- werken wordt gestimuleerd en tijdelijk ruimtegebruik wordt gestimuleerd. Er komt een beleid rond verharding en ontharding (waterinfiltratie). De stad voorziet een gemeentelijke 'BRV- toets', op niveau van beleidsplanning en ruimtelijke ordening (plan- project- en vergunningenniveau). Is elke beslissing BRV- proof?
- Extra woningen worden verkregen door vernieuwbouw in de kernen (opportuniteit voor Co_2 neutrale en duurzame bouw). Wonen in het centrum van de stad of deelgemeente wordt gestimuleerd door het creëren van aangename groene zones met parken en pleintjes die onderling verbonden worden. Hierbij kan gedacht worden aan de afbraak van oude panden.
- Alle bestaande woonuitbreidingsgebieden worden bekeken in functie van omzetting naar nieuwe groene ruimtebestemmingen zoals bos en parken bij de kernen als hotspots voor biodiversiteit en ontspanning.
- De inname van hoeves, loodsen en grond voor niet-landbouwactiviteiten dient gestopt en bestaande landbouwloodsen die hun landbouwbestemming verliezen worden afgebroken.
- Er komen geen nieuwe winkelcomplexen meer bij.
- Het gebruik van ecologisch verantwoorde materialen in de bouw dient gestimuleerd zo niet verplicht te worden: het kan bvb. niet dat we energienormen behalen door onze woningen vol te proppen met formaldehyde-bevattende producten [11].
- De stad stimuleert en ondersteunt burgers, bedrijven en scholen om hun buurt of tuin klimaat robuust in te richten [12].

Natuurpunt Kortrijk/ Beleid Maandagveld 5 8500 Kortrijk 056-20 05 10
beleid@natuurpuntkortrijk.be www. natuurpuntkortrijk.be

7 De stad hanteert het principe: Stappen-Trappen-Openbaar vervoer-Personenwagens

Het verkeer is dé achillespees van het huidig klimaatbeleid. Er wordt zelfs een toename voorzien voor de komende decennia bij ongewijzigd beleid. Hier is een trendbreuk nodig die er niet vanzelf zal komen en waar een sturend beleid van de overheid onmisbaar is. Nieuwe grote projecten die nieuwe verkeersstromen kunnen veroorzaken staan haaks op elk klimaatbeleid. Kortrijk kiest voor een radicale ommekeer in zijn mobiliteitsbeleid door voetgangers, fietsers en het openbaar vervoer voorrang te geven op de auto. (Stappen-Trappen-Openbaar vervoer-Personenwagens of het STOP-principe)
De stad hanteert het Britse DEFRA 4 model.

- Kortrijk maakt werk van de ontwikkeling van N-Z en O-W fietssnelwegen (GRSK ambitie 3) waar een netwerk van fietswegen wordt op aangesloten. Missing links worden weggewerkt. Dit netwerk draagt de kenmerken van veiligheid, comfort en goede bewegwijzering. Het netwerk wordt via kaarten en GPS- systemen tot bij de bedrijven, scholen, openbare dienstgebouwen en burgers gebracht. Iedereen op de fiets!
- Het vervoerbedrijf PARKO reserveert een deel van zijn inkomen voor de realisatie van de trage-wegen[13], het fietsnetwerk en het herorganiseren van het openbaar vervoer.
- Meer verplaatsingen met trein en bus veronderstelt frequenter en goedkoper openbaar vervoer met duurzaam verwarmde stations en wachtruimtes. Het multimobiel gebruik wordt **aantrekkelijk** gemaakt [14].
- Voor vroege morgen, laatavond of nachttrajecten naar andere grote steden worden snelle (elektrische) bussen ingezet.
- Er wordt een netwerk van oplaadpunten voor elektrische auto's uitgebouwd.
- Het Seine-Scheldeproject kan een belangrijke rol spelen om vrachtverkeer effectief van de weg te halen. De focus moet hierbij gelegd worden op **energievriendelijk** scheepsvervoer weliswaar zonder onze belangrijke natuurgebieden te schaden.
- De stadskern wordt verkeersvrij gemaakt en vervuilende auto's worden binnen de R36 geweerd (milieuvignet voor lage - emissiezone). De stad voert campagne tegen draaiende motoren bij stilstaande voertuigen.
  De luchtkwaliteit wordt op regelmatige basis in kaart gebracht [15].

Natuurpunt Kortrijk/ Beleid Maandagveld 5 8500 Kortrijk 056-20 05 10
beleid@natuurpuntkortrijk.be www. natuurpuntkortrijk.be

8 Kortrijk kiest voor een duurzame economie

Zonder een gezonde planeet is er geen gezonde samenleving mogelijk en zonder een gezonde samenleving is er geen gezonde economie mogelijk.

Tim Jackson beschrijft in zijn boek 'Welvaart Zonder Groei' (economie voor een eindige planeet) op unieke wijze hoe de huidige structuren van productie en consumptie een maatschappij hebben gecreëerd die verslaafd is aan onduurzame groei en waarin tegelijk de kwaliteit van leven niet of nauwelijks meer toeneemt [16].

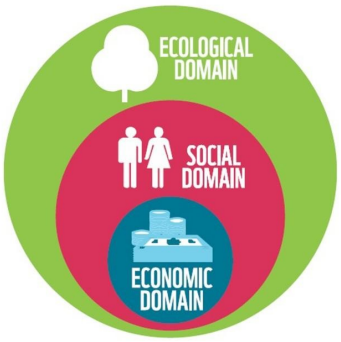

- De stad Kortrijk wordt een TTIP,TISA en CETA vrije gemeente [17].
- Hergebruik wordt gestimuleerd en vermindering gebruik van grondstoffen wordt aangemoedigd.
- Producten van de toekomst gaan langer mee en zijn makkelijk te repareren. De stad organiseert in samenwerking met diverse actoren regelmatig een Repair Café.
- Bedrijven en opleidingen die gaan voor eco- design en groene technologie worden door de stad ondersteund en gestimuleerd. Dat vertaalt zich ook in de bestekken die de stad opmaakt [18].
- Kortrijk kiest voortaan in al zijn bestekken voor diensten van de goederen en niet meer voor de goederen zelf. Vb. betalen voor het licht en niet meer voor de lampen.
- Bij het sluiten van stadscontracten dienen duurzaamheidcriteria gehanteerd te worden.

Preanalytisch uitgangspunt ecologische economie (ingebed cirkelmodel) uit 'Terra Reversa' Peter Tom Jones & Vicky De Meyere

- De stad zet zijn financiële reserves op een duurzame en ethische bank en gaat alleen leningen aan bij een bank die voldoet aan een aantal duurzaamheidcriteria, zie ook 'zet je bank op de juiste route' [19] .
- Delen wordt het nieuwe bezit. Initiatieven op basis van deeleconomie worden aangemoedigd en financieel ondersteund.
- De lokale economie wordt gestimuleerd.
- Afval wordt voorkomen – apart ophalen en recycleren van PVC verpakking.

Natuurpunt Kortrijk/ Beleid Maandagveld 5 8500 Kortrijk 056-20 05 10
beleid@natuurpuntkortrijk.be www. natuurpuntkortrijk.be

9 Een regio- energiestrategie

Een energietransitie komt op ons af. We hebben de kernuitstap in 2025, een energie- en klimaatplan voor 2030 dat ons land in 2018 moet indienen bij de Europese commissie en onze regio dient zijn eigen energiestrategie te realiseren.

- Er wordt verder gewerkt om tegen 2050, met als tussenstap -30% CO_2 in 2020, onze energievoorziening 100% hernieuwbaar te produceren. Hernieuwbare energieproductie wordt lokaal verankerd met lokale participatie en er wordt ingezet op energiebesparing [20].
- Ondergrondse parkeergarages fungeren als elektriciteitcentrales. Auto's met brandstofcel vormen het nieuwe, efficiënte en flexibele elektriciteitsproductiepark.
- O.a. Heule Watermolen komt in aanmerking voor het terugplaatsen van een watermolen die weliswaar groene stroom levert.
- Alle openbare gebouwen, die hiervoor in aanmerking komen krijgen zonnepanelen. o.a. natuur- educatieve centra, OC's, ziekenhuis, scholen…(Co_2 neutraal in 2030). Ook bedrijven en particulieren worden hierin gestimuleerd.
- Via uitgebreide projecten met energiecoaches worden inwoners straat voor straat begeleid tot energiezuinige huishoudens. Ziekenhuizen, scholen en andere openbare gebouwen krijgen hiervoor coaches.
- De stad initieert energiecoaching trajecten voor Kortrijkse ondernemers.
- Projecten die restwarmte van allerhande installaties hergebruiken, worden financieel en logistiek aangemoedigd, bv. via publiek- private samenwerking.

Natuurpunt Kortrijk/ Beleid Maandagveld 5 8500 Kortrijk 056-20 05 10
beleid@natuurpuntkortrijk.be www. natuurpuntkortrijk.be

10 Burgerparticipatie als wezenlijk kenmerk van een kwaliteitsvol beleid

Burgers en bestuur werken samen om maatschappelijke problemen aan te pakken en spelen in op wat in de samenleving aan initiatief groeit. Van inspraak naar participatie bottom up. De stad is facilitator.

- Kortrijk maakt van burgerparticipatie een vast onderdeel van het bestuurlijk besluitvormingstraject en zorgt voor een zorgvuldig participatieproces.
- De stad legt uit welke onderwerpen ter discussie staan, wie de belanghebbenden zijn, de wijze waarop het participatieproces wordt georganiseerd, de wijze waarop ze de burgers hierbij zal betrekken en de weging van de burgerparticipatie in de uiteindelijke beslissing.
- Van de burgers wordt een constructieve houding verwacht, zij verwerven inzicht dat leidt tot uitzicht. Kortrijk toont een geïnteresseerde actieve houding om zoveel mogelijk burgers te betrekken. (Iedereen 'mag' participeren maar niet iedereen 'kan' participeren)

Natuurpunt Kortrijk/ Beleid Maandagveld 5 8500 Kortrijk 056-20 05 10
beleid@natuurpuntkortrijk.be www. natuurpuntkortrijk.be

11 Natuurpunt Kortrijk

Werd opgericht in 1984, telt vandaag 1240 leden en beheert in totaal, samen met o.a. de stad, bijna 29 ha natuurgebied. Natuurpunt heeft op Kortrijks grondgebied 12,9ha in eigendom, Leiekant 't Schrijverke 4,6ha, Rotersmeers Bissegem 2,1ha, Stadsgroen Ghellinck 4,5ha, Heulebeek- Warande 1,4ha.

Missie

Natuurpunt komt als middenveldorganisatie op voor natuur en biodiversiteit. We ijveren voor de bescherming van de open ruimte en de kwaliteit van het leefmilieu.
Natuurpunt verenigt burgers die tot deze maatschappelijke opdracht willen bijdragen, los van elke politieke of andere overtuiging.
Natuurpunt wil een hefboom zijn voor maatschappelijke verandering vanuit een perspectief van duurzame ontwikkeling.

Visie

Natuur en biodiversiteit

Voor Natuurpunt vormt de bescherming van natuur en biodiversiteit de basis van een duurzame samenleving. Mensen hebben natuur nodig. We vormen een integraal onderdeel van de natuur. Alhoewel de maatschappij steunt op de onvervangbare diensten van de natuur, blijft die biodiversiteit toch achteruit gaan. Die trend willen wij in Kortrijk keren.

Natuurpunt als vereniging

Vrijwilligers vormen het kloppend hart van Natuurpunt. Er is plaats voor ieders engagement, gaande van occasioneel tot verregaand. Vrijwilligers krijgen bij Natuurpunt de kans om mensen te ontmoeten, zichzelf te ontplooien en door te groeien in de organisatie. Ze werken samen op basis van respect, wederzijdse empathie en realistische verwachtingen.

Maatschappelijke factor

Natuurpunt neemt in het publieke debat duidelijk stelling in voor bescherming van natuur en biodiversiteit. We zetten sterk in op het verhogen van onze impact op het beleid. Daartoe investeren we in overleg met de overheid en andere actoren. We voeren indien nodig actie en zetten juridische middelen in om essentiële natuurwaarden te beschermen.

Natuurpunt Kortrijk/ Beleid Maandagveld 5 8500 Kortrijk 056-20 05 10
beleid@natuurpuntkortrijk.be www. natuurpuntkortrijk.be

12 bijlagen

Bijlage 1 Rockströmdiagram http://www.stockholmresilience.org/research/planetary-boundaries.html

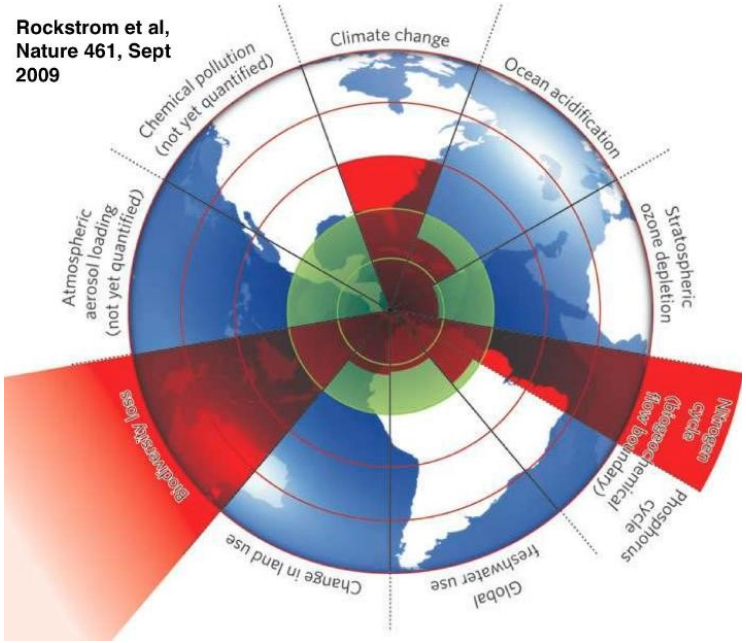

Jan Mertens. (2/2015) *'leven binnen planetaire grenzen'* Oikos 73.
http://www.oikos.be/tijdschrift/archief/jaargang-2015/oikos-73-2-2015/981-73-10-jan-mertens-leven-binnen-planetaire-grenzen/file

Bijlage 2 Voorbeeld uit 'Terra Reversa' van Peter Tom Jones & Vicky De Meyere.

Vb. Mobiliteit

Enable: mogelijkheden scheppen.
De stad zorgt voor een slimme groene stadsplanning gecombineerd met een uitgebreid goedkoop en efficiënt openbaar vervoer.
Encourage: ont- en aanmoedigen. Het gebruik van milieuvriendelijk openbaar vervoer wordt aantrekkelijk gemaakt.
Exemplify: het goede voorbeeld stellen. De stad ontwikkelt een coherente visie.
Engage: engagement creëren bij alle actoren. Het bewerkstelligen van een draagvlak is een sleutelelement in de groene stadsplanning.

Bijlage 3 Percentage natuur algemeen en grote aaneengesloten gebieden van minstens 30 ha per centrumstad.

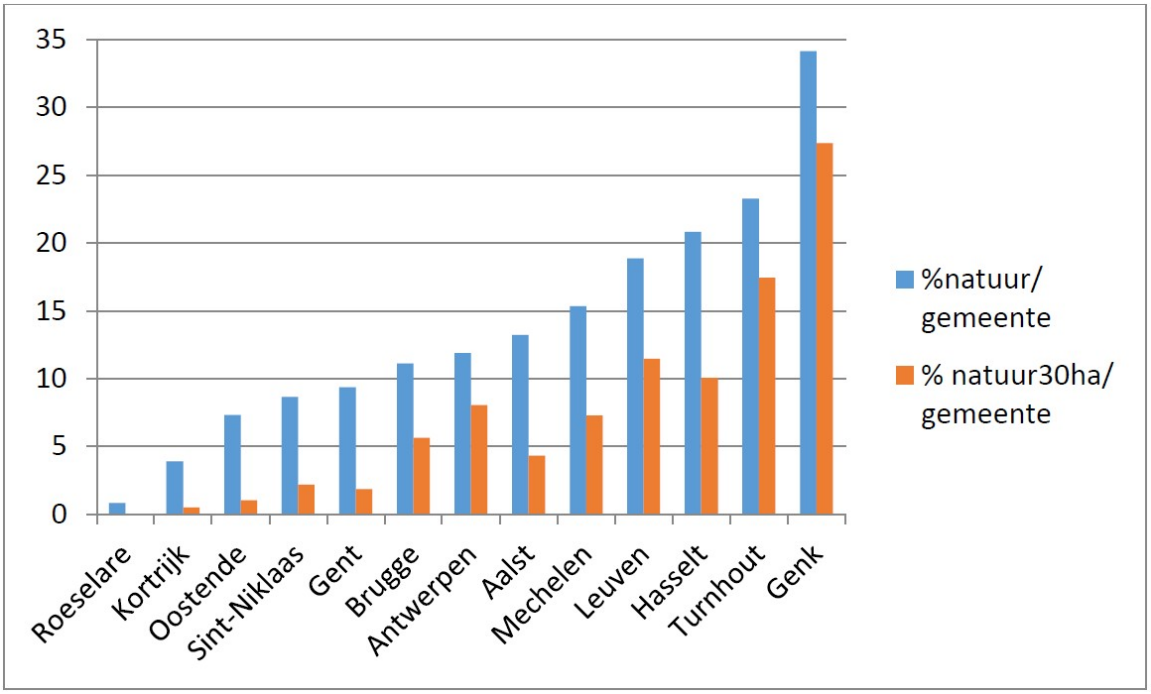

Uit Nys A; 'Rapport natuur op wandelafstand' Natuurpunt, Mechelen

Bijlage 4 Uit het GRS

Intercommunale Leiedal. (april 2006) Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan Kortrijk, natuur- en Groenstructuur.
Deel III: Bindend deel, B7 en B8.Beschikbaar:
https://www.google.be/?gfe_rd=cr&ei=A_1PWZmIDOHGwgKpqI7gBg&gws_rd=ssl#q=gemeentelijk+ruimtelijk+structuurplan+Kortrijk+bindend+gedeelte&spf=1499516346663

Uit het GRSK bindend gedeelte NATUUR- EN GROENSTRUCTUUR: onuitgevoerde selecties, RUP's en verordeningen, studies, acties en projecten.

1. SELECTIES

- Delen van volgende beekvalleien worden geselecteerd als structuurbepalend:
  De Vaarnewijkbeek, Toortelbeek, Neerbeek, Markebeek, Bondillebeek, Weimeersbeek, Fabrieksbeek, Bosbeek, Grote Spierebeek, Zandbeek, Ooievaarsbeek, Kattebeek, Keibeek, Pietje Patersbeek en de Plaatsbeek. Ze maken deel uit van de natte ecologische structuur (studie Toortelbeek en Markebeek in opmaak).
- De Heulebeek, studie in opmaak.

De knooppunten van de Leie met de westelijke ring en de Burgemeester Vercruysselaan worden geselecteerd als gebieden voor het aanleggen van stadsparken. (Kortrijk- Weide in uitvoering)
Tussen de regionale groenprojecten, de Bergelen, het Preshoekbos en de Gavers wordt een netwerk gecreëerd.
Volgende verbindingen worden opgenomen in het netwerk:

- het groen netwerk zuid;
- het groen netwerk noord.

- De groene gordel oost en Secret Gardens wordt geselecteerd als binnenstedelijke groengebieden.
  Delen van volgende gebieden worden geselecteerd voor het aanleggen van stadsparken of stedelijke groenelementen: de Venning, Kromme Olm, Moorseelsestraat, Universiteitspark (Vlasakker) en Stijn- Streuvelslaan (deze laatste in uitvoering).

2. RUP'S EN VERORDENINGEN

Volgende RUP's worden opgemaakt:

- RUP voor de vallei van de Heulebeek en de Markebeek. Daarin wordt de problematiek van de waterafvoer, fiets- en wandelroutes, natuurontwikkelingen, landbouw en landschapopbouw tegenover elkaar afgewogen en vastgelegd.
- RUP voor de zonevreemde bebouwing in bossen en parken (als onderdeel van het RUP zonevreemde constructies).
- RUP voor de zone Venning voor circa 4 ha groen en 3 ha ambachtelijke zone.
- RUP voor de ambachtelijke zone Watermolenstraat/Iepersestraat waarin de groenzone als onderdeel wordt vastgelegd.

3. STUDIES

Voor het realiseren van de natuur- en groenstructuur zullen volgende studies worden uitgevoerd:

- Uitwerken van een concept Secret Gardens en opmaken van een inrichtingsplan.
- Verder uitwerken van het ecologisch netwerk in het buitengebied.
- Uitwerken van het groen netwerk noord, inclusief het Ghellinckpark. (In uitvoering)

4. ACTIES EN PROJECTEN

Volgende acties en strategische projecten zullen worden uitgevoerd:

- Realisatie van het groen netwerk zuid, met o.a. het universiteitspark (Vlasakker), de ziekenhuissite AZ Groeninge en het stadsgroen Marionetten (Deze laatste in uitvoering).
- Realisatie van de groenzone Vetex (gerealiseerd) en gronden Vandendriessche (gerealiseerd) als groenelementen op
- Buurtniveau.
- Realisatie/verwerving van het groengebied langs de Heulebeek (Stijn Streuvelslaan in uitvoering).
- Verdere realisatie van de beekvallei van de Neerbeek te Bissegem.

Natuurpunt Kortrijk/Beleid Maandagveld 5 8500 Kortrijk 056-20 05 10
beleid@natuurpuntkortrijk.be www. natuurpuntkortrijk.be

5. SAMENWERKING, COMMUNICATIE EN OVERLEG

Kortrijk zal actief participeren, samen met het Vlaamse Gewest, de Provincie en aanpalende gemeenten aan volgende regionale groen- en natuurprojecten: de geïntegreerde visie voor de Leievallei Wervik-Kortrijk en het Preshoekbos.

Bijlage 5 Groenere steden bouwen: negen voordelen van stadsbomen.

Bos+. Bron: FAO. *Groenere steden bouwen: negen voordelen van stadsbomen*.(zaterdag 03 december 2016) Beschikbaar: http://www.bosplus.be/k/nl/n167/news/view/30806/12551/groenere-steden-bouwen-negen-voordelen-van-stadsbomen.html
Waarom bomen in de stad belangrijk zijn.

Voor de eerste keer in de geschiedenis leeft meer dan 50 procent van de wereldbevolking in steden. Tegen 2050 zal dit verder stijgen tot 66 procent. De verandering van rurale naar stedelijke gebieden, vooral in Afrika en Azië, wordt veroorzaakt door armoede en socio-economische factoren. Stadsbomen kunnen helpen om de negatieve impact en de sociale gevolgen van verstedelijking op te vangen, en daarmee steden ook veerkrachtiger maken om deze veranderingen de baas te kunnen. Hier zijn negen manieren hoe stadsbomen en -bossen bijdragen aan het verduurzamen van steden op sociaal- economisch en ecologisch vlak:

1. Bomen kunnen bijdragen tot de stijging van lokale **voedselzekerheid**, door voedsel als fruit, noten en bladeren te leveren voor menselijke consumptie en veevoor. Hun hout kan dan weer gebruikt worden om te koken en te verwarmen.
2. Bomen spelen een belangrijke rol in het **verhogen van de stedelijke biodiversiteit**, door planten en dieren een leefomgeving, voedsel en bescherming te bieden.
3. Een volwassen boom kan 150 kg CO_2 per jaar absorberen. Als gevolg daarvan spelen bomen een belangrijke rol in het **beperken van de effecten van klimaatverandering**. Vooral in steden met hoge vervuiling kunnen bomen de luchtkwaliteit verbeteren, zodat de steden een gezondere plaats worden om te leven.
4. Door bomen strategisch te plaatsen in steden kan **de lucht 2 tot 8 graden koeler** worden. Daardoor wordt het zogenaamde stedelijke "hitte-eiland"-effect verminderd en kunnen stedelijke gemeenschappen zich makkelijker aanpassen aan de effecten van klimaatverandering.

5. Grote bomen zijn uitstekende **filters voor stedelijke verontreinigende stoffen** en fijn stof. Ze absorberen vervuilende gassen (zoals koolstofmonoxide, stikstofoxide, ozon en zwaveloxide) en filteren fijne deeltjes zoals stof, vuil of rook uit de lucht door ze op hun bladeren en bast te vangen.
6. Onderzoek toont aan dat leven in de nabijheid van groene stedelijke gebieden en er toegang tot hebben, de **fysieke en mentale gezondheid verbetert**, bijvoorbeeld door een hoge bloeddruk te verlagen en stress te verminderen. Dat zorgt er dan weer voor dat het welzijn van stedelijke gemeenschappen verbetert.
7. Volwassen bomen **reguleren de waterstroom** en spelen een sleutelrol in het verminderen van het risico op natuurrampen en het voorkomen van overstromingen. Een eik kan bijvoorbeeld meer dan 190.000 liter water per jaar absorberen.
8. Bomen helpen ook om de **CO2-uitstoot te verminderen** door energie te bewaren. Bijvoorbeeld, door bomen op de juiste plaats te zetten rond gebouwen kan de nood aan airconditioning met 30 procent dalen. Het plannen van urbane landschappen met bomen kan **de waarde van eigendommen** tot 20 procent doen stijgen, toerisme en bedrijven aantrekken.

Een stad met een goed geplande en goed beheerde groene infrastructuur wordt veerkrachtiger, duurzamer en meer gelijk wat betreft voedsel(zekerheid), armoedebestrijding, verbetering van levensonderhoud, mitigatie en adaptatie aan klimaatverandering, risicoreductie van rampen en behoud van ecosystemen. Tijdens hun leven voorzien bomen een hele reeks voordelen die twee tot drie keer zo veel waard zijn als de investering om hen te planten en te verzorgen.

Vandaag bomen planten is daarom essentieel voor toekomstige generaties.

Bron: FAO

Bijlage 6 Inhoud 'Recepten voor Kernversterking' (BBL)

Bond Beter Leefmilieu. (mei 2016) *'Recepten voor Kernversterking': Hoe leg je als lokaal bestuur de basis voor een klimaatvriendelijke gemeente?*
http://www.kernversterking.be/sites/kernversterking.be/files/BBL%202016%20Recepten%20voor%20kernversterking-LR.pdf

HEFBOOM 1: LOCATIEBELEID: WAAR BOUWEN?
MINDER VERSNIPPERING, MEER KERNVERSTERKING

Recept 1: Strategische visie als basis
Recept 2: Herbestemmen van slecht gelegen woongrond
Recept 3: Planologische ruil met onderhandse overeenkomst
Recept 4: Herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil
Recept 5: Verhandelen van bouwrechten

HEFBOOM 2: REGISSEREN VAN KERNVERSTERKING: HOE VERDICHTEN?
STUREN NAAR KLIMAATNEUTRALITEIT

Thema 1: Leegstand in de kern benutten: gebruik eerst wat er is

Recept 6: Leegstand inventariseren en activeren
Recept 7: Brownfieldconvenant: middel voor ruimtelijke recyclage
Recept 8: Wonen boven winkels
Recept 9: Onderbenutte woningen opdelen
Recept 10: Onderbenutte verkavelingen verdichten en e-noveren

Thema 2: Hogere bouwdichtheden: dichter bij mekaar, meer groen

Recept 11: Detailhandel in het centrum stimuleren
Recept 12: Bouwdichtheden gebiedsgericht verhogen
Recept 13: Criteria voor goede hoogbouw
Recept 14: Ontwerpend onderzoek
Recept 15: Slopen en verdichten
Recept 16: Gemeenschappelijk wonen

Thema 3: Mobiliteit: een autoluwe wijk

Recept 17: Lage autoparkeernormen
Recept 18: Garage swap
Recept 19: Hoge fietsparkeernorm
Recept 20: Autoluwe straten met een gemeenschappelijke parking aan de ran
Recept 21: Trage wegen als basis voor een ruimtelijk plan

Thema 4: Anders omgaan met eigendom: ruimte maken voor duurzame investeringen

Recept 22: Erfpacht: niet de kosten, wel de rechten op bouwgrond
Recept 23: Opstalrecht: de regie over bouwprojecten in handen houden
Recept 24: Stedenbouwkundige lasten
Recept 25: Verkoop onder voorwaarden
Recept 26: Publiek-Private Samenwerking

HEFBOOM 3: RUIMTELIJKE ORDENING EN HERNIEUWBARE ENEF
VAN FOSSIEL NAAR 100% HERNIEUWBAAR

Recept 27: De energiekansenkaart: van fossiel naar hernieuwbaar
Recept 28: De LATENT-scan: een energienet op lage temperatuur
Recept 29: Een lokale coöperatieve voor een gezamenlijk warmtenet
Recept 30: Zongericht stedenbouwkundig ontwerp

Bijlage 7 Uit 'Ruimtelijke Strategie voor een Klimaatbestendig Vlaanderen'

Coninx, K. Bomans, M. Dugernier, H. Goosen, G. Maas en C. Vervaet. (28 november 2013) *Ruimtelijke strategie voor een klimaatbestendig Vlaanderen.* ALTERRA Wageningen Anteagroup.
http://www2.vlaanderen.be/ruimtelijk/onderzoek/studiedag2013/antea-alterra.pdf

13 Verwijzingen

1 *TEEB: Economie van Ecosystemen en Biodiversiteit*. http://www.biodiversiteit.nl/teeb

2 Inverde. *Investeer in groen winst verzekerd.* https://inverde.be/groen-in-de-stad-belang-van-groen

3 Linda Meiresonne en Francis. (2012) Turkelboom. *Biodiversiteit als basis voor ecosysteemdiensten in Vlaanderen* INBO https://pureportal.inbo.be/portal/files/8636883/Meiresonne_Turkelboom_2015_BiodiversiteitAlsBasisVoorEcosysteemdienstenInVlaanderen.pdf

4 Nysa A. *'Rapport Natuur op wandelafstand' Heeft elke Vlaming een natuurgebied op maximum 1,6 km van zij woning?* rapport Natuurpunt, Mechelen. https://www.natuurpunt.be/sites/default/files/documents/publication/natuur_op_wandelafstand_natuurpunt.pdf

5 https://www.natuurpunt.be/pagina/maak-van-je-tuin-een-natuurgebied

6 file:///C:/Users/Admin/Downloads/gr20170313-15-subsidie_terreinbeherende_natuurverenigingen_-_de_natuurbank_-__subsidiereglement%20(1).pdf

7 Remar Erens. *Zwanenzang van de grauwe gors noopt tot* actie Werkgroep Grauwe gors & Iwan Lewylle, Natuurpunt Studie >> Een soortbeschermingsplan is nodig om te vermijden dat de akkervogel uit Vlaanderen verdwijnt.

8 Erik Mathijs, Frank Nevens. (2012) *Transitie naar een duurzaam landbouw- en voedingssysteem in Vlaanderen: een systeemanalyse.* Topicrapport MIRA in samenwerking met AMS, Departement Landbouw en Visserij. https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/transitie-naar-een-duurzaam-landbouw-en-voedingssysteem-in-vlaanderen

9 http://www.vegetarisme.be/ en http://fairtrade.be

10 Eva Heuts, Erik Rombaut. (11 december 2009) *'Duurzame stedenbouw in woord en beeld. Gids met praktijkvoorbeelden voor de transitie naar een ecopolis.* VIBE.
http://dubolimburg.be/pdf/Scholencampus_Peer/Duurzame_stedenbouw_in_woord_en_beeld_VIBE.pdf

11 http://www.duwobo.be/ en http://www.cedubo.be/index.cfm?n01=nieuws

12 http://www.natuurinjebuurt.be/ en https://www.natuurpunt.be/pagina/maak-van-je-tuin-een-natuurgebied

13 http://werkgroeptragewegen.natuurkoepel.be/

14 http://fokus-online.be/de-pendelaar-van-de-toekomst-is-multimobiel/

15 https://www.vmm.be/lucht/fijn-stof

16 http://www.hitte.nu/jackson.html http://www.hitte.nu/jackson.html

17 https://www.acv-online.be/Images/ACV-BROCHURE-TTIP-NL-01072016-Print-tcm183-390952.pdf

18 http://ec.europa.eu/growth/industry/sustainability/ecodesign_nl

19 http://www.netrv.be/ecokerk/493-zet-je-bank-op-de-juiste-route

20 http://lib.ugent.be/nl/catalog/pug01:2963804

Natuurpunt Kortrijk/ Beleid Maandagveld 5 8500 Kortrijk 056-20 05 10
beleid@natuurpuntkortrijk.be www. natuurpuntkortrijk.be

14 Literatuur

Peter Tom Jones & Vicky De Meyere. (september 2016). *'Terra Reversa': De transitie naar rechtvaardige duurzaamheid.* Utrecht: Uitgever Jan van Arkel.

Tim Jackson. (2010) *'Welvaart zonder groei': economie voor een eindige planeet.* Utrecht: Uitgever Jan van Arkel.

Natuurindicatioren (2016) INBO.
https://pureportal.inbo.be/portal/files/12506672/Demolder_etal_2016_Natuurindicatoren2016.pdf

Living Planet Report (2016) Beschikbaar: http://wwf.panda.org/about_our_earth/all_publications/lpr_2016/

Werkten mee aan deze publicatie:

Bert Vandierdonck
Chris Josson
Els Verhaest
Hannes Desmet
Hein Lapauw
Julie Bouckaert
Kristina Naeyaert
Lies Vandemaele
Maarten Vanhee
Ruben Puype
Thierry Meerschman
Trees De Prest

Illustratie voorblad:

Gardens by the Bay, duurzame stadsontwikkeling in Singapore.
@ Tracy ben/ Shutterstock.com

Eindredactie:

Jan Desmet.
09 07 2017

Natuurpunt Kortrijk/ Beleid Maandagveld 5 8500 Kortrijk 056-20 05 10
beleid@natuurpuntkortrijk.be www. natuurpuntkortrijk.be

Natuurpunt Kortrijk/ Beleid Maandagveld 5 8500 Kortrijk 056-20 05 10
beleid@natuurpuntkortrijk.be www. natuurpuntkortrijk.be